МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра менеджменту

«Допущено до захисту»
«____» _____20___ р.

Завідувач кафедри, к.е.н., доцент

_____Наталія ВЕРНЮК

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

БАКАЛАВРА

«УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ КСП «РОДНИКІВКА» УМАНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Виконала: студентка 4 курсу, 42-м групи спеціальності 073 «Менеджмент»
ШОСТАК Валерія Олегівна
Керівник: д.е.н., професор
КУСТРІЧ Лілія Олександрівна

Умань – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку економіки важливою передумовою стабільного функціонування підприємства є раціональна організація виробництва та належний рівень управління господарськими процесами. Саме виробнича діяльність формує основу функціонування підприємства, забезпечує створення продукції, використання ресурсного потенціалу та отримання фінансових результатів. Від рівня організації виробництва значною мірою залежать конкурентоспроможність підприємства, його фінансова стійкість і можливості подальшого розвитку.

Особливої актуальності питання організації та управління виробництвом набувають для аграрних підприємств. Це пов’язано зі специфікою сільськогосподарського виробництва, яке характеризується сезонністю робіт, залежністю від природно-кліматичних умов, тривалим виробничим циклом та значним рівнем виробничих ризиків. Крім того, сучасні аграрні підприємства функціонують в умовах нестабільного економічного середовища, зростання цін на паливно-мастильні матеріали, добрива, засоби захисту рослин та інші матеріально-технічні ресурси.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю пошуку шляхів удосконалення системи управління виробничою діяльністю аграрних підприємств з метою підвищення ефективності використання ресурсів, зниження собівартості продукції та забезпечення стабільного рівня прибутковості виробництва. Важливого значення набувають питання оптимізації структури виробництва, посилення внутрішнього контролю витрат, впровадження сучасних цифрових технологій та підвищення результативності організації праці.

Метою кваліфікаційної (дипломної) роботи є дослідження теоретичних аспектів та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення системи управління виробничою діяльністю КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- дослідити теоретичні основи управління виробничою діяльністю підприємства;
- проаналізувати ефективність виробничої діяльності досліджуваного підприємства;
- оцінити виробничий потенціал підприємства та результати його господарської діяльності;
- визначити проблемні аспекти організації виробництва на підприємстві;
- розробити напрями удосконалення системи управління виробничою діяльністю підприємства.

Об’єктом дослідження є процес організації та управління виробничою діяльністю КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів управління виробничою діяльністю аграрного підприємства.

При проведенні дослідження використовувалися такі методи: аналізу та синтезу, економічного аналізу, порівняльного аналізу, графічний метод, SWOT-аналіз, метод економічного обґрунтування, а також методи узагальнення та систематизації інформації.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правові акти, матеріали статистичної та фінансової звітності КСП «Родниківка», а також результати власних аналітичних розрахунків.

Практична значущість роботи полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій у діяльності КСП «Родниківка». Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню результативності виробництва, більш раціональному використанню ресурсів, зниженню виробничих витрат та покращенню фінансових результатів діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання виробнича діяльність підприємства виступає основою формування його економічних результатів, конкурентоспроможності та фінансової стійкості. Саме у процесі виробництва створюється продукція, формуються витрати, забезпечується використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, а також закладаються передумови для подальшого розвитку підприємства. У зв'язку з цим особливого значення набуває ефективне управління виробничою діяльністю, яке дозволяє забезпечити раціональне використання ресурсного потенціалу та підвищити результативність функціонування підприємства.

В умовах зростання конкуренції, нестабільності зовнішнього середовища, постійного підвищення цін на матеріально-технічні ресурси та посилення вимог до якості продукції підприємства змушені приділяти значну увагу питанням удосконалення системи управління виробництвом. Для аграрних підприємств це питання є особливо актуальним, оскільки їх діяльність значною мірою залежить від природно-кліматичних умов, сезонності виробництва, рівня забезпеченості технікою, матеріальними ресурсами та ефективності організації виробничих процесів.

У науковій літературі виробнича діяльність підприємства розглядається як сукупність взаємопов'язаних процесів, пов'язаних із виробництвом продукції, виконанням робіт або наданням послуг із використанням виробничих ресурсів підприємства [1; 6; 23]. Водночас управління виробничою діяльністю визначається як цілеспрямований вплив на виробничі процеси з метою забезпечення ефективного використання ресурсів, підвищення продуктивності праці, зниження собівартості продукції та досягнення запланованих результатів діяльності.

Управління виробничою діяльністю підприємства є однією з ключових складових системи менеджменту, оскільки саме у процесі виробництва формуються основні результати господарської діяльності підприємства, створюється продукція, забезпечується використання ресурсів та формується прибуток. Від ефективності організації виробничих процесів значною мірою залежать конкурентоспроможність підприємства, рівень його фінансової стійкості та можливості подальшого розвитку.

Сутність управління виробничою діяльністю полягає у цілеспрямованому впливі на виробничі процеси підприємства з метою забезпечення раціонального використання трудових, матеріальних, фінансових і технічних ресурсів, досягнення запланованих обсягів виробництва продукції, зниження собівартості та підвищення ефективності функціонування підприємства.

Сучасні наукові підходи визначають управління виробничою діяльністю як систему взаємопов’язаних функцій, методів та управлінських рішень, спрямованих на організацію, координацію, планування та контроль виробничих процесів [5; 13; 31]. Основною метою такого управління є забезпечення безперервності виробництва, підвищення продуктивності праці, ефективне використання виробничого потенціалу та отримання максимального економічного результату.

Особливість управління виробничою діяльністю полягає у тому, що воно охоплює практично всі напрями функціонування підприємства (рис. 1.1). Зокрема, управління виробництвом пов’язане із плануванням обсягів виробництва, організацією праці, забезпеченням підприємства матеріальними ресурсами, використанням техніки, контролем якості продукції, управлінням витратами та оцінюванням результатів виробничої діяльності.

Рис. 1.1. Основні складові управління виробничою діяльністю підприємства

Джерело: сформовано автором на основі опрацьованих літературних джерел

До основних функцій управління виробничою діяльністю належать планування, організація, мотивація, контроль та регулювання виробничих процесів [8; 13; 31]. Саме їх взаємодія забезпечує досягнення необхідного рівня ефективності функціонування підприємства.

Планування виробничої діяльності передбачає визначення цілей виробництва, обсягів випуску продукції, потреби у ресурсах та розробку виробничих програм підприємства. Організація виробництва полягає у формуванні ефективної системи взаємодії структурних підрозділів, раціональному розподілі ресурсів та забезпеченні безперервності виробничого процесу.

Важливе значення у системі управління виробничою діяльністю має мотивація працівників. Ефективна система стимулювання сприяє підвищенню продуктивності праці, покращенню якості продукції та зниженню непродуктивних втрат. У сучасних умовах підприємства дедалі частіше

використовують поєднання матеріальних та нематеріальних методів стимулювання працівників [2; 29].

Не менш важливу роль відіграє система контролю виробничої діяльності, яка передбачає постійний моніторинг виконання виробничих планів, аналіз використання ресурсів, оцінювання результатів діяльності підприємства та виявлення відхилень від запланованих показників. Саме ефективна система контролю дозволяє своєчасно реагувати на проблеми у виробничому процесі та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

На практиці значна частина підприємств все ще використовує переважно традиційні підходи до організації виробничих процесів, що часто призводить до перевитрат ресурсів, недостатнього рівня контролю та зниження ефективності виробництва. У зв'язку з цим сучасні підприємства змушені впроваджувати нові підходи до управління виробничою діяльністю, орієнтовані на цифровізацію управлінських процесів, автоматизацію виробництва та підвищення оперативності прийняття управлінських рішень.

У сучасних умовах ефективне управління виробничою діяльністю неможливе без використання сучасних цифрових технологій [10; 16; 34]. Автоматизація виробничих процесів, застосування інформаційних систем управління, GPS-моніторингу техніки та систем управлінського обліку дозволяють підприємствам підвищити рівень контролю за використанням ресурсів і забезпечити оперативність прийняття управлінських рішень.

Для аграрних підприємств управління виробничою діяльністю має особливе значення через залежність виробництва від природно-кліматичних умов, сезонності робіт та значного рівня виробничих ризиків. Саме тому система управління виробництвом у сільському господарстві повинна забезпечувати гнучкість управлінських рішень, раціональне використання земельних, матеріальних і трудових ресурсів, а також ефективну координацію виробничих процесів.

Таким чином, управління виробничою діяльністю підприємства є складною багатофункціональною системою, яка забезпечує організацію та

координацію виробничих процесів, сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів і формує передумови для стабільного розвитку підприємства.

Ефективне управління виробничою діяльністю підприємства неможливе без використання відповідних методів та інструментів управління. Саме вони забезпечують реалізацію управлінських функцій, дозволяють координувати виробничі процеси та досягати запланованих результатів діяльності.

У сучасній економічній літературі методи управління виробничою діяльністю поділяють на економічні, організаційно-розпорядчі та соціально-психологічні (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Класифікація методів управління виробничою діяльністю підприємства

Джерело: узагальнено автором на основі наукових джерел

Економічні методи управління ґрунтуються на використанні економічних важелів впливу на виробничу діяльність підприємства [3; 22; 26]. До них належать планування, бюджетування, нормування витрат, система

матеріального стимулювання працівників, ціноутворення та економічний аналіз.

Організаційно-розпорядчі методи пов’язані із застосуванням адміністративних важелів управління. Вони передбачають розробку внутрішніх регламентів, наказів, посадових інструкцій, графіків виконання робіт та інших організаційних документів.

Соціально-психологічні методи спрямовані на формування сприятливого соціально-психологічного клімату у колективі, підвищення мотивації працівників та розвиток корпоративної культури підприємства.

Отже, ефективне управління виробничою діяльністю підприємства потребує комплексного використання економічних, адміністративних та соціально-психологічних методів управління, оскільки лише їх поєднання дозволяє забезпечити результативність виробничих процесів.

Важливим інструментом управління виробничою діяльністю є система планування [5; 22; 25]. Планування дозволяє визначити основні напрями розвитку підприємства, сформувати виробничу програму та забезпечити координацію діяльності структурних підрозділів.

У практиці діяльності сучасних підприємств використовуються стратегічне, тактичне та оперативне планування. Стратегічне планування спрямоване на визначення довгострокових цілей розвитку підприємства та формування загальної стратегії виробничої діяльності. Тактичне планування охоплює середньостроковий період та передбачає деталізацію стратегічних цілей. Оперативне планування забезпечує організацію поточної виробничої діяльності підприємства.

Особливого значення в сучасних умовах набуває стратегічне управління виробничою діяльністю, яке дозволяє підприємствам адаптуватися до змін зовнішнього середовища, прогнозувати можливі ризики та формувати довгострокові конкурентні переваги. Для аграрних підприємств стратегічне планування має важливе значення через необхідність врахування сезонності

виробництва, коливання цін на продукцію та зміни кон'юнктури аграрного ринку.

Одним із важливих інструментів управління виробничою діяльністю є бюджетування [7; 19; 30]. Система бюджетування дозволяє планувати доходи та витрати підприємства, контролювати використання ресурсів та оцінювати ефективність діяльності структурних підрозділів.

У сучасних умовах підприємства дедалі частіше використовують систему управлінського обліку, яка дозволяє забезпечити керівництво оперативною інформацією для прийняття управлінських рішень. Управлінський облік забезпечує формування інформації про витрати, доходи, результати діяльності підприємства та ефективність використання ресурсів.

Важливу роль у системі управління виробничою діяльністю відіграє економічний аналіз [23; 26; 30]. Саме завдяки аналізу підприємство може оцінити ефективність використання ресурсів, виявити резерви зниження витрат та підвищення результативності виробництва.

До основних показників оцінки ефективності виробничої діяльності належать продуктивність праці, фондовіддача, матеріаломісткість, рентабельність виробництва, собівартість продукції, оборотність оборотних активів та рівень прибутковості підприємства. Їх економічна характеристика наведена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Основні показники оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства

Показник	Економічна характеристика
Продуктивність праці	Характеризує обсяг продукції, виробленої одним працівником
Собівартість продукції	Відображає витрати підприємства на виробництво продукції
Фондовіддача	Показує ефективність використання основних засобів
Матеріаломісткість	Характеризує рівень використання матеріальних ресурсів
Рентабельність виробництва	Відображає рівень прибутковості виробництва
Оборотність активів	Характеризує швидкість використання ресурсів підприємства

Джерело: сформовано автором

У сучасних умовах все більшого поширення набувають цифрові технології управління виробничою діяльністю. Використання ERP-систем, автоматизованих систем обліку, GPS-моніторингу техніки та електронного документообігу дозволяє підприємствам підвищити оперативність управління та скоротити непродуктивні витрати.

Для аграрних підприємств важливе значення має використання технологій точного землеробства, систем контролю використання пального, автоматизованих систем управління технікою та цифрових платформ управління виробничими процесами.

Управління виробничою діяльністю аграрних підприємств має низку специфічних особливостей, які відрізняють його від управління підприємствами інших галузей економіки (рис. 1.3). Насамперед це пов’язано із залежністю сільськогосподарського виробництва від природно-кліматичних умов, сезонністю виробничих процесів, тривалим виробничим циклом та високим рівнем ризику.

Рис. 1.3. Особливості управління виробничою діяльністю аграрних підприємств

Джерело: сформовано автором

Сільськогосподарське виробництво характеризується значною залежністю від погодних умов, що суттєво впливає на врожайність культур, обсяги виробництва продукції та фінансові результати діяльності підприємства [1; 14; 24]. У зв'язку з цим аграрні підприємства змушені приділяти значну увагу питанням управління ризиками та формуванню системи адаптивного управління виробництвом.

Важливою особливістю аграрного виробництва є сезонність виробничих процесів. Протягом року навантаження на виробничі ресурси підприємства є нерівномірним, що потребує ефективної організації праці, раціонального використання техніки та матеріальних ресурсів.

Управління виробничою діяльністю аграрних підприємств передбачає забезпечення ефективної взаємодії між галузями рослинництва та тваринництва. Раціональне поєднання галузей дозволяє забезпечити більш ефективне використання ресурсів підприємства та підвищити рівень його фінансової стійкості.

Для аграрних підприємств важливе значення має ефективна організація використання земельних ресурсів. Саме земля виступає основним засобом виробництва у сільському господарстві, тому підприємства повинні забезпечувати раціональне використання земельного фонду, дотримання вимог сівозміни та збереження родючості ґрунтів.

Одним із важливих напрямів удосконалення управління виробничою діяльністю аграрних підприємств є впровадження систем точного землеробства [16; 34; 35]. Використання сучасних цифрових технологій дозволяє оптимізувати використання добрив, засобів захисту рослин, насіння та паливно-мастильних матеріалів.

Особливої актуальності в сучасних умовах набуває управління виробничими витратами аграрних підприємств. Постійне зростання цін на паливно-мастильні матеріали, добрива, засоби захисту рослин та технічне забезпечення виробництва змушує підприємства приділяти значну увагу питанням контролю витрат та пошуку резервів їх скорочення.

Ефективна система контролю витрат дозволяє своєчасно виявляти перевитрати ресурсів, підвищувати рівень прибутковості виробництва та зміцнювати фінансовий стан підприємства. Саме тому сучасні аграрні підприємства все активніше впроваджують системи бюджетування, управлінського обліку та цифрового контролю виробничих процесів.

Важливим елементом управління виробничою діяльністю аграрного підприємства є система внутрішнього контролю. Вона забезпечує моніторинг виконання виробничих планів, аналіз використання ресурсів, контроль дотримання технологічної дисципліни та оцінювання результатів діяльності структурних підрозділів.

У сучасних умовах аграрні підприємства дедалі більше уваги приділяють питанням екологічної безпеки виробництва та сталого розвитку. Раціональне використання земельних ресурсів, впровадження ресурсозберігаючих технологій та мінімізація негативного впливу виробництва на навколишнє середовище виступають важливими складовими ефективного управління виробничою діяльністю.

Таким чином, управління виробничою діяльністю аграрних підприємств є складною багатофункціональною системою, ефективність якої значною мірою визначає результати діяльності підприємства. Для аграрної сфери особливого значення набувають питання організації виробництва, контролю витрат, раціонального використання ресурсів та впровадження сучасних цифрових технологій управління.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Колективне сільськогосподарське підприємство «Родниківка» (КСП «Родниківка») здійснює діяльність у сфері аграрного виробництва на території Уманського району Черкаської області. Основними напрямами діяльності господарства є виробництво продукції рослинництва і тваринництва.

Підприємство зареєстроване 16 серпня 2001 року та функціонує у формі колективного сільськогосподарського підприємства. Юридична адреса КСП «Родниківка»: Черкаська область, Уманський район, с. Родниківка, вул. Війтівська, 1-Б.

КСП «Родниківка» має статус юридичної особи та здійснює господарську діяльність відповідно до чинного законодавства України і положень статуту. Керівником підприємства є Войченко Сергій Михайлович, який представляє інтереси господарства та має право підпису офіційних документів. Бухгалтерський облік веде Запорожець Оксана Борисівна.

Статутний капітал підприємства становить 8161 тис. грн. Засновниками господарства є члени підприємства, що відповідає особливостям колективної форми господарювання.

Основним видом економічної діяльності КСП «Родниківка» є вирощування зернових культур, бобових культур і насіння олійних культур. Крім цього, підприємство здійснює вирощування овочевих і баштанних культур, розведення великої рогатої худоби молочного напряму, свинарство, діяльність у сфері лісового господарства та роздрібної торгівлі.

Поєднання рослинницької і тваринницької галузей забезпечує комплексний характер виробництва та сприяє ефективнішому використанню ресурсного потенціалу господарства. Зокрема, рослинництво формує кормову

базу для тваринництва, а органічні добрива використовуються для підтримання родючості ґрунтів.

Підприємство є учасником Асоціації виробників молока, що свідчить про розвиток молочного напряму діяльності та орієнтацію на співпрацю з професійними галузевими об’єднаннями.

У таблиці 2.1 наведено загальну характеристику КСП «Родниківка».

Таблиця 2.1

Загальна характеристика КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області

Показник	Характеристика
Повна назва підприємства	Колективне сільськогосподарське підприємство «Родниківка»
Скорочена назва	КСП «Родниківка»
Код ЄДРПОУ	00487195
Організаційно-правова форма	Колективне сільськогосподарське підприємство
Дата державної реєстрації	16.08.2001 р.
Юридична адреса	Черкаська область, Уманський район, с. Родниківка, вул. Війтівська, 1-Б
Керівник	Войченко Сергій Михайлович
Статутний капітал	8161000 грн.
Засновники	Члени підприємства
Основний вид діяльності	Вирощування зернових, бобових та олійних культур
Додаткові види діяльності	Овочівництво, молочне скотарство, свинарство, лісівництво, торгівля
Контактні дані	+38 (098) 078-10-60; +38 (04744) 6-93-62
Електронна адреса	rodnikovka@meta.ua

Джерело: сформовано на основі даних ЄДРПОУ та матеріалів підприємства

Для забезпечення ефективної виробничо-господарської діяльності на підприємстві сформовано систему управління, що забезпечує координацію роботи виробничих і обслуговуючих підрозділів. Її побудову наведено на рис. 1.1.

Система управління КСП «Родниківка» має лінійно-функціональний характер та передбачає чіткий розподіл функціональних обов’язків між керівництвом підприємства, виробничими й допоміжними службами. Це

сприяє оперативності прийняття управлінських рішень та підвищує ефективність взаємодії між підрозділами господарства.

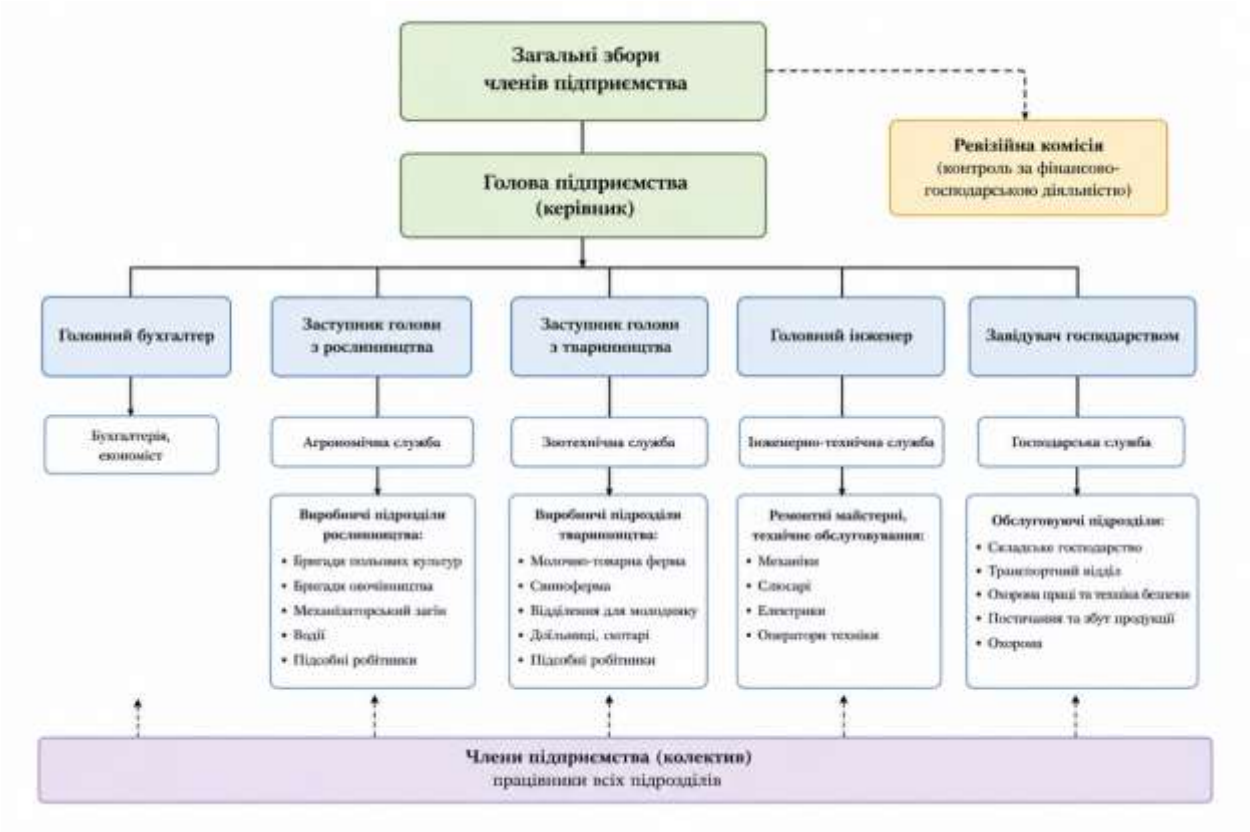

Рис. 2.1. Організаційна структура управління КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Ефективність діяльності КСП «Родниківка» значною мірою залежить від раціонального використання земельних ресурсів та оптимального формування структури посівних площ. Аналіз складу сільськогосподарських угідь і структури посівів дозволяє оцінити виробничу спеціалізацію підприємства та тенденції розвитку окремих галузей рослинництва. Основні показники структури посівних площ КСП «Родниківка» наведено в табл. 2.2.

Аналіз структури посівних площ КСП «Родниківка» свідчить про стабільність земельного фонду підприємства протягом 2022-2024 рр. Загальна площа сільськогосподарських угідь у досліджуваному періоді залишалася незмінною та становила 1952 га, що свідчить про сталі масштаби землекористування господарства.

У структурі посівів найбільшу частку займають зернові та зернобобові культури, площа яких у 2024 р. становила 1050 га. Порівняно з 2022 р. їх площа скоротилася на 80 га, або на 7,1%. Це відбулося переважно за рахунок зменшення посівів озимої пшениці з 460 до 420 га, гречки – з 50 до 15 га, а також ярого ячменю та вівса.

Таблиця 2.2

Динаміка посівних площ КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області, га

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Площа сільськогосподарських угідь, га	1952	1952	1952
у т.ч. зернові та зернобобові	1130	1079	1050
пшениця озима	460	450	420
ячмінь озимий	20	35	10
жито озиме	20	10	10
пшениця яра	30		25
ячмінь ярий	40	25	20
кукурудза	430	449	458
овес	20		2
гречка	50	50	15
горох	60	60	80
просо			10
Технічні культури	617	667	680
у т.ч. соя	207	63	160
ріпак озимий	50	170	
соняшник	360	434	520
Культури кормові	205	206	222
у т.ч. культури баштанні кормові		3	
кукурудза кормова	130	110	160
трави однорічні	55	63	22
трави багаторічні	20	30	40

Джерело: сформовано автором на основі даних підприємства

Водночас у структурі зернової групи спостерігається збільшення площ під кукурудзою – з 430 га у 2022 р. до 458 га у 2024 р., або на 6,5%. Також зросли площі посіву гороху – з 60 до 80 га. У 2024 р. підприємство додатково запровадило вирощування проса на площі 10 га, що свідчить про диверсифікацію структури посівів та адаптацію до ринкових умов.

Площі технічних культур упродовж досліджуваного періоду мали тенденцію до зростання: з 617 га у 2022 р. до 680 га у 2024 р., або на 10,2%.

Найбільше збільшення відбулося за рахунок розширення площ під соняшником – з 360 до 520 га, що свідчить про орієнтацію підприємства на високорентабельні культури. Разом із тим площі під соєю у 2023 р. суттєво скоротилися, однак у 2024 р. частково відновилися до 160 га. Посіви озимого ріпаку у 2024 р. були відсутні.

Площі кормових культур протягом 2022-2024 рр. зросли з 205 до 222 га, або на 8,3%, що пов'язано з розвитком тваринницького напряму діяльності підприємства. Зокрема, збільшилися площі кормової кукурудзи та багаторічних трав, які є важливою складовою формування кормової бази господарства.

Отже, структура посівних площ КСП «Родниківка» свідчить про поєднання зернової, технічної та кормової спеціалізації. Підприємство орієнтується на вирощування економічно вигідних культур із одночасним забезпеченням потреб тваринництва у кормах, що сприяє підвищенню ефективності виробничої діяльності.

Важливим показником ефективності виробничої діяльності аграрного підприємства є обсяг валового збору сільськогосподарських культур, який характеризує рівень результативності використання земельних ресурсів та продуктивність рослинництва. Аналіз динаміки валового збору дозволяє оцінити зміни у виробничій спеціалізації господарства та ефективність вирощування окремих видів культур. Показники валового збору продукції рослинництва КСП «Родниківка» наведено в табл. 2.3.

Аналіз показників валового збору сільськогосподарських культур КСП «Родниківка» свідчить про зміни у структурі виробництва продукції рослинництва протягом 2022-2024 рр. Найбільшу частку у валовому зборі традиційно займають зернові та зернобобові культури, обсяги виробництва яких у досліджуваному періоді залишалися відносно стабільними. У 2024 р. валовий збір зернових та зернобобових становив 56117 ц, що лише на 215 ц менше порівняно з 2022 р.

У структурі зернової групи найбільші обсяги виробництва припадають на озиму пшеницю та кукурудзу. Валовий збір озимої пшениці у 2024 р. зріс до 28550 ц, що на 8094 ц, або на 39,6%, більше порівняно з 2022 р. Це свідчить про підвищення ефективності вирощування культури та її важливе значення у структурі товарної продукції підприємства.

Таблиця 2.3

Динаміка валового збору сільськогосподарських культур КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області, ц

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Зернові та зернобобові	56332	56488	56117
у т.ч. пшениця озима	20456	28313	28550
ячмінь озимий	1323	2215	602
жито озиме	1351	365	353
пшениця яра	831		651
ячмінь ярий	2040	670	910
кукурудза	27950	23521	22927
овес	641		50
гречка	321	361	182
горох	1419	1043	1799
просо			93
Соя	1715	1459	1835
Ріпак озимий	1808	4077	
Соняшник	8487	9847	12242
Культури баштанні кормові		1200	
Кукурудза кормова	22609	26870	31999
Трави однорічні на сіно	200	600	
Трави однорічні на корм зелений, сінаж, силос	2380	1350	1458
Трави багаторічні на сіно	270	500	1506
Трави багаторічні на корм зелений, сінаж, силос	4110	10648	7528

Джерело: сформовано автором на основі даних підприємства

Разом із тим валовий збір кукурудзи мав тенденцію до зниження – з 27950 ц у 2022 р. до 22927 ц у 2024 р., або на 18,0%. Скорочення обсягів виробництва могло бути пов’язане зі змінами урожайності, погодними умовами або переглядом структури посівних площ.

Виробництво окремих культур характеризувалося значними коливаннями. Зокрема, валовий збір озимого ячменю у 2024 р. скоротився до 602 ц проти 2215 ц у 2023 р. Аналогічно зменшилися обсяги виробництва

жита, вівса та гречки. Водночас спостерігається збільшення валового збору гороху – з 1419 ц у 2022 р. до 1799 ц у 2024 р. У 2024 р. підприємство також розпочало вирощування проса, валовий збір якого становив 93 ц.

Серед технічних культур найбільше значення має соняшник, валовий збір якого протягом досліджуваного періоду зростав і у 2024 р. досяг 12242 ц, що на 3755 ц, або на 44,2%, більше порівняно з 2022 р. Це свідчить про підвищення ролі високорентабельних культур у виробничій діяльності підприємства. Валовий збір сої також зріс до 1835 ц. Водночас виробництво озимого ріпаку у 2024 р. було відсутнє.

Значні обсяги валового збору характерні для кормових культур, що пов’язано з розвитком тваринницького напряму діяльності підприємства. Зокрема, валовий збір кормової кукурудзи зріс з 22609 ц у 2022 р. до 31999 ц у 2024 р., або на 41,5%. Також суттєво збільшилося виробництво багаторічних трав на сіно.

Отже, результати аналізу свідчать про орієнтацію КСП «Родниківка» на поєднання виробництва зернових, технічних і кормових культур. Підприємство поступово збільшує обсяги виробництва високорентабельних культур та формує належну кормову базу для забезпечення потреб тваринництва.

Важливою передумовою ефективного функціонування аграрного підприємства є наявність достатнього ресурсного потенціалу та раціональна структура джерел його формування. Аналіз динаміки активів і капіталу дає змогу оцінити масштаби господарської діяльності, фінансову стійкість та рівень забезпеченості підприємства власними ресурсами. Основні показники активів та джерел їх формування КСП «Родниківка» наведено в табл. 2.4.

Аналіз показників активів КСП «Родниківка» свідчить про зростання масштабів господарської діяльності підприємства протягом 2022-2024 рр. Загальна вартість активів у 2024 р. становила 57525 тис. грн., що на 17416 тис. грн., або на 43,4%, більше порівняно з 2022 р.

Найбільшу частку в структурі активів займають оборотні активи, вартість яких у 2024 р. становила 41622 тис. грн. Порівняно з 2022 р. їх обсяг зріс на 8793 тис. грн., або на 26,8%. Це свідчить про збільшення обсягів виробничих запасів, готової продукції та грошових ресурсів підприємства.

Таблиця 2.4

Динаміка активів та джерел їх формування КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області, тис. грн.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Активи Необоротні активи	7280	7137	15903
Оборотні активи	32829	41250	41622
Всього	40109	48387	57525
Пасиви Власний капітал	31073	41376	48991
Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Поточні зобов'язання і забезпечення	9036	7011	8534
Всього	40109	48387	57525

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності підприємства

Водночас необоротні активи у 2024 р. зросли більш ніж удвічі та становили 15903 тис. грн. проти 7280 тис. грн. у 2022 р. Зростання вартості необоротних активів свідчить про оновлення матеріально-технічної бази підприємства та збільшення виробничого потенціалу.

У структурі джерел формування майна домінує власний капітал, який у 2024 р. становив 48991 тис. грн., або 85,2% загальної вартості активів. Це характеризує підприємство як фінансово стійке та відносно незалежне від зовнішніх джерел фінансування.

Отже, КСП «Родниківка» характеризується зростанням активів та високою часткою власного капіталу, що позитивно впливає на рівень фінансової стабільності підприємства.

Ефективність діяльності підприємства значною мірою залежить від рівня та структури операційних витрат, які формують основу собівартості продукції та впливають на фінансові результати господарювання. Динаміку операційних витрат КСП «Родниківка» наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка операційних витрат КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області, тис. грн.

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Матеріальні витрати	23442	25599	39405
Витрати на оплату праці	13165	13649	17408
Відрахування на соціальні заходи	2877	2957	3782
Амортизація	3854	2568	2438
Інші операційні витрати	754	718	810
Разом	44092	45491	63843

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності підприємства

Загальна сума операційних витрат КСП «Родниківка» у 2024 р. становила 63843 тис. грн., що на 19751 тис. грн., або на 44,8%, більше порівняно з 2022 р.

Найбільшу частку у структурі витрат займають матеріальні витрати, які у 2024 р. становили 39405 тис. грн., або 61,7% усіх операційних витрат. Їх збільшення пов’язане зі зростанням вартості матеріально-технічних ресурсів, паливно-мастильних матеріалів і добрив.

Витрати на оплату праці у 2024 р. зросли до 17408 тис. грн., що свідчить про підвищення рівня оплати праці та збільшення трудомісткості виробництва.

Отже, структура операційних витрат КСП «Родниківка» відповідає особливостям аграрного виробництва, де основну частку займають матеріальні ресурси та витрати на оплату праці.

Значну роль у формуванні собівартості сільськогосподарської продукції відіграють витрати на виробництво продукції рослинництва. Їх аналіз дає можливість оцінити рівень ресурсомісткості виробництва та визначити основні напрями формування витрат. Структуру витрат на виробництво продукції рослинництва наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Витрати на виробництво продукції рослинництва КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області, тис. грн.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Прямі матеріальні витрати – усього	23130	29518	22516
у т.ч. насіння та податковий матеріал	2498	2379	2818
Інша продукція сільського господарства		266	380
мінеральні добрива	6891	8781	5745
пальне та мастильні матеріали	5084	6171	7903
електроенергія	280	809	1500
запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	4799	6027	1071
Прямі витрати на оплату праці	8094	8391	12511
Інші прямі витрати	4960	3953	5379
у т.ч. відрахування на соціальні заходи	1780	1818	2750
орендна плата	50	50	52
амортизація	3130	2085	2079
Загальновиробничі витрати – усього	363	354	498

Джерело: сформовано автором на основі звітності підприємства

У структурі витрат на виробництво продукції рослинництва найбільшу частку займають прямі матеріальні витрати. У 2024 р. їх сума становила 22516 тис. грн.

Суттєвими статтями витрат є пальне та мастильні матеріали, витрати на мінеральні добрива, а також витрати на оплату праці.

Витрати на оплату праці у 2024 р. зросли до 12511 тис. грн., що свідчить про підвищення трудомісткості виробництва та рівня оплати праці.

Отже, виробництво продукції рослинництва характеризується високою матеріаломісткістю та значною залежністю від цін на паливно-енергетичні ресурси.

Важливим напрямом діяльності КСП «Родниківка» є тваринництво, ефективність якого значною мірою залежить від рівня виробничих витрат. Основні показники витрат на виробництво продукції тваринництва наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Витрати на виробництво продукції тваринництва КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області, тис. грн.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Прямі матеріальні витрати –усього	2991	3444	3807
у т.ч. корми	2085	2517	2607
інша продукція сільського господарства	75		
пальне та мастильні матеріали	401	320	420
електроенергія	120	256	456
запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	260	277	227
Прямі витрати на оплату праці	1565	1928	2028
Інші прямі витрати	699	1078	947
у т.ч. відрахування на соціальні заходи	344	424	446
амортизація	355	320	159
Загальновиробничі витрати – усього	504	550	342

Джерело: сформовано автором на основі звітності підприємства

Загальна сума прямих матеріальних витрат у тваринництві у 2024 р. становила 3807 тис. грн. Найбільшу частку в їх структурі займають витрати на корми.

Витрати на оплату праці у 2024 р. зросли до 2028 тис. грн., що свідчить про збереження трудомісткого характеру тваринницької галузі.

Отже, основними чинниками формування витрат у тваринництві є кормова база, енергоносії та витрати на утримання поголів’я.

Результатом сукупності виробничих витрат є формування виробничої собівартості сільськогосподарської продукції, яка характеризує ефективність виробничого процесу та рівень витрат на одиницю виробленої продукції. Показники виробничої собівартості наведено в табл. 2.8.

У 2024 р. виробнича собівартість продукції рослинництва становила 29703 тис. грн., що на 5729 тис. грн. більше порівняно з 2022 р.

Найбільшу частку формують витрати на виробництво зернових культур і соняшнику.

Собівартість продукції тваринництва також зросла та у 2024 р. становила 6782 тис. грн.

Таблиця 2.8

Динаміка виробничої собівартості продукції КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області, тис. грн.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Продукція рослинництва	23974	26171	29703
Культури зернові і зернобобові	19416	20081	20924
у т.ч. пшениця	6514	9464	10302
кукурудза на зерно	10851	9213	9287
ячмінь	946	823	437
жито	391	106	103
овес	161		14
гречка	106	125	65
просо			36
культури зернобобові сушені	447	350	680
Боби сої	679	601	787
Насіння ріпаку	576	1397	
Насіння соняшнику	3303	4092	5683
Продукція тваринництва	5064	6450	6782
Жива маса приросту великої рогатої худоби	1557	3408	2435
Жива маса приросту свиней	317	104	
Молоко від сільськогосподарських тварин усіх видів	3190	2938	3597

Джерело: сформовано автором на основі звітності підприємства

Отже, зростання виробничої собівартості пов’язане зі збільшенням витрат на матеріальні ресурси, оплату праці та енергоносії.

Важливим показником ефективності збутової діяльності підприємства є собівартість реалізованої продукції, яка характеризує витрати, безпосередньо пов’язані з реалізацією виробленої продукції. Динаміку цього показника наведено в табл. 2.9.

Собівартість реалізованої продукції у 2024 р. становила 40446 тис. грн., що на 14007 тис. грн. більше порівняно з 2022 р.

Найбільшу частку займає продукція рослинництва, зокрема зернові культури та соняшник.

Водночас собівартість реалізованої продукції тваринництва у 2024 р. зросла до 9183 тис. грн., що свідчить про збільшення витрат на виробництво та реалізацію тваринницької продукції.

Таблиця 2.9

Собівартість реалізованої продукції КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області, тис. грн.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Продукція рослинництва	19833	29615	26938
Культури зернові і зернобобові	12923	23672	22015
у т.ч. пшениця	6537	10584	9978
кукурудза на зерно	5373	12358	10532
ячмінь	937	208	602
жито	1	15	31
овес	75	53	14
гречка			
культури зернобобові сушені		454	851
Боби сої	1027	1236	
Насіння ріпаку	652	1448	
Насіння соняшнику	5231	3259	4687
Продукція тваринництва	3628	7268	9183
Жива маса приросту великої рогатої худоби		4361	5455
Жива маса приросту свиней	480		
Молоко від сільськогосподарських тварин усіх видів	3148	2907	3550

Джерело: сформовано автором на основі звітності підприємства

Узагальнюючим показником ефективності діяльності підприємства є фінансові результати, які характеризують рівень прибутковості та ефективність використання ресурсного потенціалу господарства. Основні показники фінансових результатів діяльності КСП «Родниківка» наведено в табл. 2.10.

Аналіз фінансових результатів КСП «Родниківка» свідчить про позитивну динаміку основних показників діяльності підприємства протягом 2022–2024 рр. Чистий дохід від реалізації продукції у 2024 р. становив 67252 тис. грн., що на 24646 тис. грн., або на 57,8%, більше порівняно з 2022 р. Зростання доходу пов’язане зі збільшенням обсягів реалізації сільськогосподарської продукції, насамперед продукції рослинництва, а також підвищенням цін на окремі види аграрної продукції.

Водночас собівартість реалізованої продукції також мала тенденцію до зростання та у 2024 р. становила 40446 тис. грн., що на 14007 тис. грн., або на

53,0%, більше порівняно з 2022 р. Збільшення витрат пов'язане насамперед із подорожчанням матеріально-технічних ресурсів, пального, добрив та зростанням витрат на оплату праці. Однак темпи зростання доходу перевищували темпи зростання собівартості, що позитивно вплинуло на фінансові результати діяльності підприємства.

Таблиця 2.10

Фінансові результати діяльності КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області, тис. грн.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	42606	57716	67252
Собівартість реалізованої продукції(товарів, робіт, послуг)	26439	39143	40446
Валовий прибуток	16167	18573	26806
Інші операційні доходи	12	48	
Адміністративні витрати	3890	4958	6825
Витрати на збут	254	396	340
Інші операційні витрати	5	3	1597
Фінансовий результат від операційної діяльності	12030	13264	18044
Інші фінансові доходи	309		376
Інші доходи	24	53	395
Фінансові витрати	90	114	310
Чистий фінансовий результат	12273	13203	18505

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності підприємства

У результаті валовий прибуток КСП «Родниківка» у 2024 р. зріс до 26806 тис. грн., що на 10639 тис. грн., або на 65,8%, більше порівняно з 2022 р. Це свідчить про підвищення ефективності основної діяльності підприємства та покращення результативності виробництва.

Разом із зростанням доходів підприємство збільшило адміністративні витрати, які у 2024 р. становили 6825 тис. грн. проти 3890 тис. грн. у 2022 р. Крім того, суттєво зросли інші операційні витрати – до 1597 тис. грн., що може бути пов'язано зі збільшенням витрат на обслуговування діяльності підприємства та впливом інфляційних процесів.

Незважаючи на зростання витрат, фінансовий результат від операційної діяльності у 2024 р. досяг 18044 тис. грн., що на 6014 тис. грн., або на 50,0%, більше порівняно з 2022 р. Позитивний вплив на кінцевий фінансовий результат також мали інші доходи та фінансові надходження.

Чистий фінансовий результат підприємства у 2024 р. становив 18505 тис. грн., що на 6232 тис. грн., або на 50,8%, більше порівняно з 2022 р. Отримання стабільного прибутку свідчить про ефективне ведення господарської діяльності, раціональне використання ресурсів та достатній рівень фінансової стійкості підприємства.

Для більш повної оцінки ефективності управління виробничою діяльністю КСП «Родниківка» доцільно проаналізувати показники ефективності використання виробничих ресурсів підприємства (табл. 2.11). Саме ці показники дозволяють оцінити результативність використання активів, матеріальних ресурсів та виробничих витрат, а також визначити загальний рівень ефективності виробничої діяльності господарства.

Таблиця 2.11

Показники ефективності виробничої діяльності КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024 р. від 2022 р. (+;-)
Фондовіддача, грн	5,853	8,086	4,229	-1,624
Матеріаломісткість, грн	0,550	0,444	0,586	+0,036
Окупність витрат, грн	0,966	1,269	1,053	+0,087
Оборотність активів, разів	1,062	1,193	1,169	+0,107
Рентабельність виробництва, %	46,4	33,7	45,8	-0,6
Рентабельність активів, %	30,6	27,3	32,2	+1,6

Джерело: розраховано автором на основі даних підприємства

Аналіз показників ефективності виробничої діяльності КСП «Родниківка» свідчить про загалом позитивні тенденції розвитку підприємства протягом 2022-2024 рр. Незважаючи на складні умови функціонування аграрного сектору, господарство забезпечило зростання

обсягів реалізації продукції, прибутку та ефективності використання ресурсного потенціалу.

Показник оборотності активів зріс з 1,062 рази у 2022 р. до 1,169 рази у 2024 р., що свідчить про підвищення ефективності використання майна підприємства та збільшення обсягів реалізації продукції на одиницю вкладених ресурсів. Позитивною є також динаміка рентабельності активів, яка зросла з 30,6 % до 32,2 %, що характеризує достатньо високий рівень ефективності використання активів та прибутковості господарської діяльності.

Показник окупності витрат у 2024 р. становив 1,053 грн., що перевищує рівень 2022 р. на 0,087 грн. Це свідчить про те, що кожна гривня виробничих витрат забезпечувала понад одну гривню доходу від реалізації продукції. Водночас після покращення показника у 2023 р. до 1,269 грн. у 2024 р. спостерігалося його певне зниження, що пов'язано зі значним зростанням операційних витрат підприємства.

Рентабельність виробництва у 2024 р. становила 45,8 %, що свідчить про високий рівень прибутковості виробничої діяльності. Проте порівняно з 2022 р. показник дещо знизився, що є наслідком випереджаючого зростання собівартості продукції порівняно з темпами зростання прибутку.

Негативною тенденцією є збільшення матеріаломісткості виробництва з 0,550 грн. у 2022 р. до 0,586 грн. у 2024 р. Це означає, що на формування однієї гривні доходу підприємство витрачало більше матеріальних ресурсів, ніж на початку досліджуваного періоду. Основними причинами є подорожчання пально-мастильних матеріалів, добрив та інших виробничих ресурсів.

Фондовіддача у 2024 р. знизилася до 4,229 грн. проти 5,853 грн. у 2022 р. Таке скорочення пояснюється суттєвим збільшенням вартості необоротних активів підприємства внаслідок оновлення матеріально-технічної бази. Незважаючи на тимчасове зниження показника, здійснені інвестиції формують передумови для підвищення ефективності виробництва у перспективі.

Проведений аналіз показників ефективності виробничої діяльності засвідчив, що КСП «Родниківка» характеризується достатньо високим рівнем

прибутковості та ефективності використання ресурсного потенціалу. Водночас поряд із позитивними тенденціями в діяльності підприємства спостерігаються окремі проблемні аспекти, які стримують подальше підвищення результативності виробництва. Для обґрунтування напрямів удосконалення системи управління виробничою діяльністю доцільно узагальнити виявлені проблеми та визначити основні резерви підвищення ефективності функціонування підприємства (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Проблеми та резерви підвищення ефективності виробничої діяльності КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області

Виявлена проблема	Підтвердження результатами аналізу	Резерв підвищення ефективності
Зростання матеріальних витрат	Матеріальні витрати збільшилися з 23442 тис. грн. у 2022 р. до 39405 тис. грн. у 2024 р.	Посилення контролю використання ресурсів та удосконалення управління виробничими витратами
Висока частка витрат на паливно-мастильні матеріали	Витрати на пальне у рослинництві зросли з 5084 тис. грн. до 7903 тис. грн.	Впровадження систем моніторингу роботи техніки та контролю використання пального
Зростання виробничої собівартості продукції	Виробнича собівартість продукції рослинництва зросла з 23974 тис. грн. до 29703 тис. грн.	Скорочення непродуктивних витрат та підвищення ефективності використання ресурсів
Надмірне збільшення площ соняшнику	Площа посіву соняшнику зросла з 360 га до 520 га	Оптимізація структури посівних площ та дотримання науково обґрунтованих сівозмін
Відсутність цифрового контролю виробничих процесів	Контроль використання техніки та ресурсів здійснюється переважно традиційними методами	Впровадження сучасних цифрових інструментів управління виробництвом
Зростання матеріаломісткості виробництва	Матеріаломісткість зросла з 0,550 грн. до 0,586 грн. на 1 грн. доходу	Раціоналізація використання матеріальних ресурсів та удосконалення системи обліку витрат

Джерело: складено автором за результатами дослідження

Дані таблиці 2.12 свідчать, що поряд із позитивними результатами діяльності КСП «Родниківка» існує низка проблем, які стримують подальше підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства. До основних

переваг господарства слід віднести стабільне зростання чистого доходу та прибутку, високий рівень фінансової стійкості, що забезпечується домінуванням власного капіталу в структурі джерел фінансування, а також розвиток тваринницької галузі та зміцнення кормової бази. Це формує належні передумови для подальшого розвитку виробництва та зміцнення конкурентних позицій підприємства.

Разом із тим встановлено, що найбільш суттєвими проблемами є зростання матеріальних витрат і виробничої собівартості продукції, висока залежність виробництва від витрат на паливно-мастильні матеріали та підвищення матеріаломісткості виробництва. Окрему увагу необхідно приділити збільшенню площ посіву соняшнику, оскільки надмірна концентрація цієї культури може негативно впливати на дотримання сівозмін та родючість ґрунтів. Крім того, відсутність сучасних цифрових інструментів контролю використання виробничих ресурсів обмежує можливості оперативного управління витратами та підвищення ефективності господарської діяльності.

Таким чином, результати проведеного дослідження свідчать, що подальше підвищення ефективності виробничої діяльності КСП «Родниківка» потребує впровадження комплексу управлінських заходів, спрямованих на оптимізацію структури виробництва, раціоналізацію використання ресурсів, удосконалення системи контролю витрат та застосування сучасних цифрових технологій управління виробничими процесами.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання ефективність виробничої діяльності аграрного підприємства значною мірою залежить не лише від обсягів виробництва чи наявності ресурсного потенціалу, а й від якості управління виробничими процесами. Для КСП «Родниківка» це питання набуває особливого значення в умовах зростання цін на матеріально-технічні ресурси, посилення конкуренції на аграрному ринку та необхідності забезпечення стабільного рівня прибутковості виробництва.

Проведене дослідження показало, що найбільш проблемними аспектами діяльності підприємства залишаються високий рівень матеріальних витрат, значна залежність виробництва від вартості паливно-мастильних матеріалів і добрив, а також потреба у підвищенні ефективності внутрішнього виробничого контролю. За таких умов особливого значення набуває удосконалення системи управління виробничою діяльністю підприємства, спрямоване на більш раціональне використання ресурсів, зниження собівартості продукції та підвищення ефективності організації виробництва.

У зв’язку з цим основні напрями удосконалення системи управління виробничою діяльністю КСП «Родниківка» повинні бути спрямовані не лише на скорочення витрат, а й на підвищення ефективності організації виробництва, посилення внутрішнього контролю та більш раціональне використання ресурсного потенціалу підприємства.

Основні напрями удосконалення системи управління виробничою діяльністю підприємства наведено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Основні напрями удосконалення системи управління виробничою діяльністю КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області

Джерело: сформовано автором за результатами дослідження

Одним із найбільш проблемних моментів у діяльності підприємства залишається структура посівних площ. Аналіз показав, що протягом останніх років у господарстві суттєво зросли площі під соняшником. З економічної точки зору це цілком зрозуміло, оскільки культура забезпечує достатньо високий рівень прибутковості. Проте надмірне насичення сівозміни соняшником поступово створює інші проблеми: виснаження ґрунтів, збільшення потреби у добривах та погіршення фітосанітарного стану полів.

Для КСП «Родниківка» більш доцільною є збалансована структура посівів, яка дозволить поєднати економічну ефективність із підтриманням належного агротехнічного стану ґрунтів. Саме тому запропоновано частково скоротити площі під соняшником та збільшити посіви бобових і кормових культур.

Проектну структуру посівних площ наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Проект оптимізації структури посівних площ КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області

Культура	2024 р., га	Проект, га	Відхилення (+;-)
Пшениця озима	420	450	+30
Кукурудза	458	430	-28
Горох	80	100	+20
Соняшник	520	470	-50
Соя	160	190	+30
Кормові культури	222	262	+40
Інші культури	92	50	-42
Всього	1952	1952	–

Джерело: розроблено автором

Проектні показники визначені методом оптимізації виробничої структури з урахуванням фактичної структури посівів підприємства, рівня рентабельності окремих культур, вимог сівозміни та потреб тваринництва у кормовій базі. Крім того, враховувалася тенденція зміни врожайності культур та рівень їх матеріаломісткості.

Зменшення площ під соняшником на 50 га пов’язане насамперед із необхідністю знизити надмірне навантаження на ґрунти. Водночас збільшення площ під горохом та соєю дозволить покращити азотний баланс ґрунтів і частково скоротити потребу у внесенні азотних добрив. Для підприємства це важливо ще й тому, що витрати на добрива в останні роки суттєво зросли.

Запропоновані зміни позитивно вплинуть не лише на агротехнічний стан ґрунтів, а й на фінансові результати діяльності підприємства. Насамперед це проявиться у скороченні витрат на добрива та паливно-мастильні матеріали, а також у збільшенні доходу від реалізації бобових культур.

Під час оцінювання економічного результату порівнювалися фактичні показники діяльності підприємства із проектними значеннями після впровадження запропонованих змін. У розрахунках враховувалося прогнозоване скорочення витрат на добрива і пальне, а також можливе збільшення доходу від реалізації продукції бобових культур. За попередніми розрахунками, скорочення витрат на добрива може становити близько 320 тис.

грн., економія пального – близько 140 тис. грн., а додатковий дохід від вирощування бобових культур – близько 410 тис. грн. У результаті загальний економічний ефект від оптимізації структури посівів прогнозується на рівні 870 тис. грн.

Отже, навіть часткова оптимізація структури посівних площ дозволить підприємству не лише покращити структуру сівозміни, а й створить передумови для більш стабільного розвитку рослинництва у перспективі.

Ще одним напрямом удосконалення системи управління виробничою діяльністю є впровадження цифрового контролю використання техніки та паливно-мастильних матеріалів. Для КСП «Родниківка» це питання є особливо актуальним, оскільки витрати на пальне займають значну частку у структурі витрат рослинництва. Крім того, у процесі польових робіт саме використання техніки найчастіше пов’язане з непродуктивними витратами.

У таких умовах доцільним є впровадження GPS-моніторингу техніки, який дозволяє контролювати маршрути руху машин, фактичний час роботи та обсяги використання пального. Практика використання подібних систем у сільському господарстві свідчить, що навіть елементарний контроль використання техніки дозволяє суттєво скоротити перевитрати ресурсів.

Для підприємства це особливо важливо у період проведення весняно-польових та збиральних робіт, коли навантаження на машинно-тракторний парк суттєво зростає. У цей період навіть незначні перевитрати пального можуть формувати відчутне збільшення виробничих витрат.

Схему впливу GPS-контролю на ефективність виробничої діяльності наведено на рис. 3.2.

Впровадження GPS-моніторингу дозволить скоротити перевитрати пального, зменшити кількість непродуктивних простоїв та покращити організацію польових робіт. У результаті це позитивно вплине на рівень виробничих витрат підприємства.

Рис. 3.2. Вплив GPS-контролю техніки на ефективність виробничої діяльності КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області
Джерело: побудовано автором

Під час оцінювання економічного ефекту порівнювалися фактичні витрати на пальне із проектними показниками після впровадження GPS-контролю. При розрахунках враховувалося, що використання систем моніторингу техніки в аграрних підприємствах дозволяє скоротити витрати пального в середньому на 8-12%. Для КСП «Родниківка» у проектних розрахунках прийнято прогнозоване скорочення витрат на рівні 10%.

За попередніми розрахунками, економія витрат на пальне може становити близько 790 тис. грн. на рік. Водночас витрати на впровадження GPS-моніторингу оцінюються приблизно у 210 тис. грн. Таким чином, чистий економічний ефект від впровадження системи прогнозується на рівні близько 580 тис. грн. щорічно.

Суттєвого удосконалення потребує і система контролю виробничих витрат. Аналіз діяльності підприємства показав, що протягом останніх років матеріальні витрати КСП «Родниківка» мають тенденцію до постійного зростання. Особливо це стосується витрат на пальне, добрива та енергоносії.

За таких умов важливого значення набуває система бюджетування виробничих витрат, яка дозволяє не лише планувати витрати, а й оперативно виявляти перевитрати та контролювати використання ресурсів у процесі виробництва. Для КСП «Родниківка» необхідність удосконалення системи бюджетування пов’язана насамперед із потребою посилення контролю за

матеріальними витратами у періоди найбільшого навантаження на підприємство.

Особливо це стосується проведення весняно-польових робіт та періоду збирання врожаю, коли суттєво зростають витрати на паливно-мастильні матеріали, ремонт техніки, насіння, добрива та інші виробничі ресурси. У таких умовах навіть незначні перевитрати можуть призводити до помітного збільшення собівартості продукції та зниження рівня прибутковості підприємства.

У практичній діяльності аграрних підприємств відсутність систематичного контролю за виконанням виробничих бюджетів часто призводить до накопичення непродуктивних витрат, які не завжди своєчасно виявляються. Для КСП «Родниківка» це питання має важливе значення ще й тому, що саме матеріальні витрати формують основну частину виробничої собівартості продукції.

Запровадження системи бюджетування дозволить підприємству не лише планувати витрати за окремими напрямами діяльності, а й здійснювати постійний контроль за їх фактичним виконанням. Це дасть можливість своєчасно виявляти відхилення між плановими та фактичними показниками, оперативно реагувати на перевитрати ресурсів і підвищити обґрунтованість управлінських рішень.

Крім того, система бюджетування сприятиме покращенню координації між виробничими підрозділами підприємства, підвищенню відповідальності керівників структурних підрозділів за використання ресурсів та формуванню більш ефективної системи внутрішнього виробничого контролю.

Для оцінювання економічної доцільності впровадження системи бюджетування виробничих витрат було проведено прогнозні розрахунки можливого скорочення непродуктивних витрат та підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів. За результатами оцінки очікується зниження матеріальних витрат у середньому на 1,5 %, що для підприємства може забезпечити економію близько 320 тис. грн. на рік.

Додатково впровадження бюджетного контролю дозволить скоротити випадки перевищення планових витрат на паливно-мастильні матеріали, насіння та добрива, що забезпечить додатковий економічний ефект у розмірі близько 110 тис. грн.

З урахуванням витрат на організацію системи бюджетування та підготовку відповідальних працівників у сумі близько 80 тис. грн. чистий економічний ефект від упровадження бюджетування виробничих витрат прогнозується на рівні 350 тис. грн.

Значний вплив на результати виробничої діяльності має також рівень організації праці та мотивації працівників. Аналіз діяльності підприємства показав, що частина непродуктивних витрат пов’язана саме з недостатнім рівнем матеріального стимулювання та відповідальності працівників за результати роботи.

У зв’язку з цим доцільним є впровадження системи преміювання працівників залежно від:

- економії пального;
- дотримання технологічної дисципліни;
- якості виконання польових робіт;
- виконання виробничих планів;
- скорочення непродуктивних втрат.

Система стимулювання повинна бути спрямована не лише на підвищення продуктивності праці, а й на формування більш відповідального ставлення працівників до використання ресурсів підприємства.

Схему впливу системи мотивації на результати виробництва наведено на рис. 3.3.

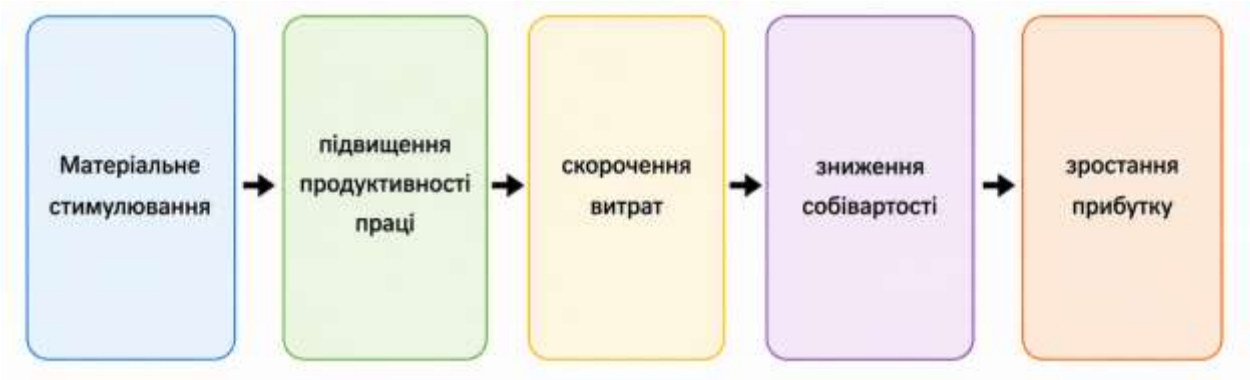

Рис. 3.3. Вплив системи мотивації працівників на ефективність виробничої діяльності КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області

Джерело: побудовано автором

Реалізація запропонованої системи стимулювання дозволить підвищити продуктивність праці та зменшити непродуктивні втрати у виробництві. Найбільший ефект очікується за рахунок більш раціонального використання паливно-мастильних матеріалів, дотримання технологічної дисципліни та підвищення відповідальності працівників за результати виконаної роботи.

Під час оцінювання економічного ефекту враховувався можливий приріст продуктивності праці та скорочення окремих непродуктивних витрат. Для розрахунку використовувався метод приросту продуктивності праці, відповідно до якого прогнозувалося підвищення ефективності роботи працівників орієнтовно на 3 %.

За попередніми розрахунками, додатковий дохід від підвищення продуктивності праці може становити близько 260 тис. грн. Водночас витрати на преміювання працівників оцінюються приблизно у 90 тис. грн. У результаті чистий економічний ефект від удосконалення системи мотивації прогнозується на рівні близько 170 тис. грн.

Окремої уваги потребує розвиток кормової бази тваринництва. Проведений аналіз показав, що підприємство поступово збільшує площі кормових культур, однак частина кормів і надалі потребує додаткових витрат на закупівлю та заготівлю.

Для КСП «Родниківка» більш ефективним є підхід, за якого основна частина потреб тваринництва забезпечується за рахунок власної кормової бази. Це дозволяє зменшити залежність підприємства від коливання цін на корми та забезпечує більш стабільний рівень витрат у тваринництві.

У зв'язку з цим доцільним є збільшення площ кормової кукурудзи та багаторічних трав, а також удосконалення системи заготівлі кормів і скорочення втрат при їх зберіганні.

Запропоновані заходи сприятимуть зниженню собівартості продукції тваринництва та дозволять підвищити ефективність використання власної кормової бази.

При визначенні економічного ефекту порівнювалися фактичні та проектні витрати на забезпечення кормової бази підприємства. Під час розрахунків враховувалися можливе скорочення витрат на закупівлю кормів, зменшення втрат при їх зберіганні та додаткові витрати на вдосконалення системи заготівлі кормів.

За попередніми розрахунками, скорочення витрат на закупівлю кормів може становити близько 260 тис. грн., а зменшення втрат при їх зберіганні – ще близько 90 тис. грн. З урахуванням додаткових витрат на заготівлю кормів чистий економічний ефект прогнозується на рівні близько 280 тис. грн.

Таким чином, удосконалення кормової бази дозволить підприємству скоротити витрати на утримання тваринництва та підвищити ефективність використання власних кормових ресурсів.

Важливим елементом удосконалення системи управління виробничою діяльністю є також посилення внутрішнього виробничого контролю. Частина виробничих втрат підприємства пов'язана з недостатньо оперативним контролем за використанням ресурсів, виконанням виробничих планів та дотриманням технологічної дисципліни.

У зв'язку з цим доцільним є впровадження системи внутрішнього контролю, яка передбачатиме:

- постійний моніторинг використання ресурсів;

- контроль виконання виробничих планів;
- аналіз відхилень фактичних показників від планових;
- оперативне виявлення перевитрат;
- підвищення відповідальності керівників підрозділів.

Схему внутрішнього виробничого контролю наведено на рис. 3.4.

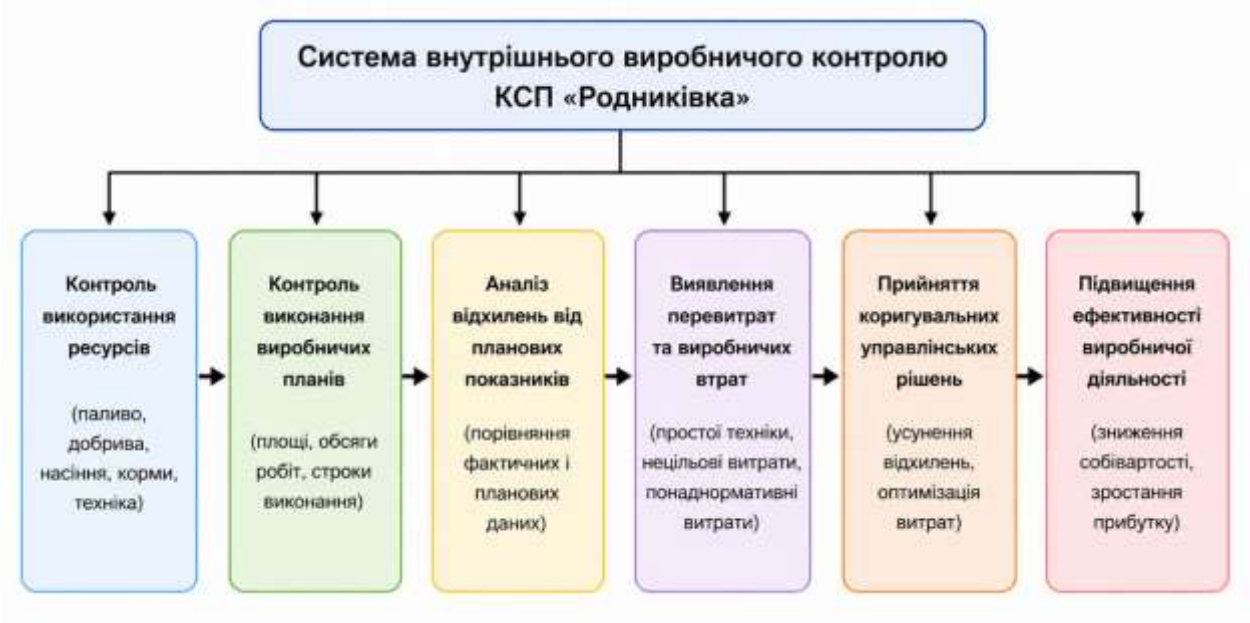

Рис. 3.4. Система внутрішнього виробничого контролю КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області
Джерело: побудовано автором

Посилення внутрішнього контролю дозволить більш оперативно виявляти непродуктивні витрати та підвищити ефективність використання ресурсів підприємства. Крім того, це сприятиме підвищенню виробничої дисципліни та покращенню організації виробничих процесів.

Під час оцінювання економічного ефекту враховувалося можливе скорочення втрат ресурсів та зменшення непродуктивних витрат. Для оцінювання результату використовувалися метод експертної оцінки та метод порівняння витрат.

За попередніми розрахунками, скорочення непродуктивних витрат може становити близько 190 тис. грн, а зменшення втрат ресурсів – близько 140 тис. грн. Водночас додаткові витрати на організацію внутрішнього контролю оцінюються приблизно у 60 тис. грн. У результаті чистий економічний ефект

від посилення внутрішнього виробничого контролю прогнозується на рівні близько 270 тис. грн.

Для узагальнення результатів проведених розрахунків доцільно визначити очікуваний економічний ефект від реалізації запропонованих заходів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Очікуваний економічний ефект від впровадження запропонованих заходів у КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області

Захід	Очікуваний економічний ефект, тис. грн.
Оптимізація структури посівних площ	870
Впровадження GPS-моніторингу техніки	580
Удосконалення системи бюджетування виробничих витрат	350
Удосконалення системи мотивації працівників	170
Розвиток кормової бази тваринництва	280
Посилення внутрішнього виробничого контролю	270
Разом	2520

Джерело: розраховано автором

Дані таблиці 3.2 свідчать, що сукупний прогнозований економічний ефект від реалізації запропонованих заходів становить 2520 тис. грн. Отримані результати підтверджують доцільність удосконалення системи управління виробничою діяльністю підприємства та наявність значних внутрішніх резервів підвищення ефективності господарювання.

Найбільший економічний результат очікується від оптимізації структури посівних площ, яка забезпечить 870 тис. грн., або 34,5 % загального ефекту. Висока результативність цього заходу обумовлена покращенням структури сівозміни, зменшенням витрат на добрива та паливно-мастильні матеріали, а також підвищенням ефективності використання земельних ресурсів.

Друге місце за величиною економічного результату займає впровадження GPS-моніторингу техніки, від якого очікується отримання 580 тис. грн., або 23,0 % сукупного ефекту. Це підтверджує вагоме значення контролю використання машинно-тракторного парку та паливно-мастильних матеріалів у системі управління виробничою діяльністю підприємства.

Впровадження системи бюджетування виробничих витрат забезпечить економічний ефект у розмірі 350 тис. грн., що становить 13,9 % загального результату. Реалізація цього заходу сприятиме посиленню контролю за витрачанням ресурсів та підвищенню обґрунтованості управлінських рішень.

Економічний ефект від розвитку кормової бази тваринництва прогнозується на рівні 280 тис. грн., або 11,1 % загального ефекту, а від посилення внутрішнього виробничого контролю – 270 тис. грн., або 10,7 %. Найменший результат очікується від удосконалення системи мотивації працівників – 170 тис. грн., або 6,8 %, однак цей захід має важливе значення для підвищення продуктивності праці та зміцнення трудової дисципліни.

Таким чином, результати проведених розрахунків свідчать про наявність значного потенціалу підвищення ефективності виробничої діяльності КСП «Родниківка». Це підтверджує доцільність концентрації управлінських зусиль на вдосконаленні використання земельних і матеріальних ресурсів підприємства. Водночас комплексне впровадження запропонованих заходів сприятиме підвищенню економічної результативності, зміцненню фінансової стійкості та забезпеченню сталого розвитку господарства.

Для більш наочного відображення структури прогнозованого економічного ефекту доцільно розглянути співвідношення окремих заходів у його загальному обсязі (рис. 3.5).

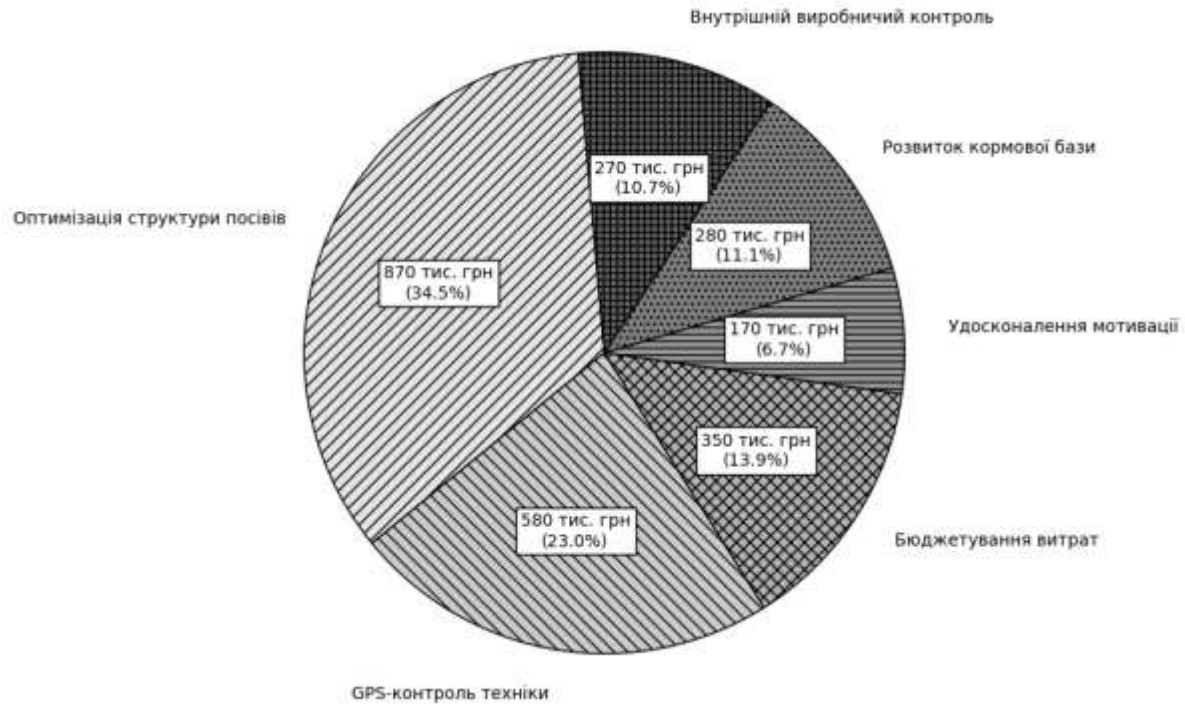

Рис. 3.5. Загальний економічний ефект від удосконалення системи управління виробничою діяльністю КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області

Джерело: побудовано автором

Дані рис. 3.5 наочно демонструють структуру прогнозованого економічного ефекту від реалізації запропонованих заходів. Найбільшу частку загального результату формують оптимізація структури посівних площ та впровадження GPS-моніторингу техніки, на які припадає понад половина сукупного економічного ефекту. Вагомий внесок забезпечує також удосконалення системи бюджетування виробничих витрат, що підтверджує важливість посилення контролю за використанням ресурсів підприємства. Загалом структура прогнозованого ефекту свідчить про доцільність концентрації управлінських зусиль на підвищенні ефективності використання земельних, матеріальних і технічних ресурсів господарства.

Очікуваний економічний ефект від реалізації запропонованих заходів повинен знайти відображення у покращенні основних результатів господарської діяльності підприємства. У зв’язку з цим доцільно оцінити прогнозний вплив запропонованих заходів на фінансові результати діяльності КСП «Родниківка» (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Прогноз основних результатів діяльності КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області після впровадження запропонованих заходів

Показник	2024 р.	Прогноз	Відхилення (+;-)
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	67252	68462	+1210
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	40446	39136	-1310
Чистий фінансовий результат, тис. грн.	18505	21025	+2520
Рентабельність виробництва, %	45,8	53,7	+7,9

Джерело: розраховано автором

Дані табл. 3.3 свідчать, що реалізація запропонованих заходів матиме позитивний вплив на основні результати господарської діяльності КСП «Родниківка». Зокрема, прогнозується зростання чистого доходу від реалізації продукції на 1210 тис. грн., або на 1,8 %, що пов’язано з підвищенням ефективності виробництва та покращенням структури посівних площ.

Водночас очікується скорочення собівартості реалізованої продукції на 1310 тис. грн., або на 3,2 %, що буде досягнуто завдяки більш раціональному використанню матеріальних ресурсів, зниженню витрат на паливно-мастильні матеріали та посиленню контролю за виробничими витратами.

У результаті реалізації запропонованих заходів чистий фінансовий результат підприємства може зрости на 2520 тис. грн. і досягти 21025 тис. грн. Поряд із цим прогнозується підвищення рентабельності виробництва на 7,9 в.п. – до 53,7 %, що свідчить про зростання прибутковості господарської діяльності підприємства.

Таким чином, результати прогнозних розрахунків підтверджують економічну доцільність запропонованих заходів та свідчать про наявність реальних можливостей для підвищення фінансових результатів і прибутковості діяльності КСП «Родниківка».

Зростання фінансових результатів підприємства має супроводжуватися покращенням показників ефективності використання ресурсів та активів. У зв'язку з цим доцільно оцінити прогнозні зміни відносних показників

ефективності виробничої діяльності КСП «Родниківка» після впровадження запропонованих заходів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Прогноз зміни показників ефективності виробничої діяльності КСП «Родниківка» Уманського району Черкаської області

Показник	2024 р.	Прогноз	Відхилення (+;-)
Фондовіддача, грн.	4,23	4,31	+0,08
Матеріаломісткість, грн.	0,59	0,57	-0,02
Окупність витрат, грн.	1,66	1,75	+0,09
Оборотність активів, разів	1,17	1,19	+0,02
Рентабельність активів, %	32,2	36,6	+4,4

Джерело: розраховано автором

Дані табл. 3.4 свідчать, що реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності використання виробничих ресурсів КСП «Родниківка». Зокрема, фондовіддача зросте з 4,23 до 4,31 грн., що характеризує підвищення результативності використання основних засобів підприємства та збільшення обсягу отриманого доходу на одиницю їх вартості.

Водночас прогнозується зниження матеріаломісткості продукції з 0,59 до 0,57 грн., що свідчить про скорочення матеріальних витрат на одиницю реалізованої продукції та підтверджує ефективність заходів щодо раціоналізації використання матеріальних ресурсів.

Окупність витрат збільшиться з 1,66 до 1,75 грн., що свідчить про підвищення ефективності виробничих витрат та отримання більшого обсягу доходу на кожну гривню вкладених коштів. Позитивні зміни очікуються також у показниках використання активів підприємства. Зокрема, оборотність активів зросте з 1,17 до 1,19 рази, а рентабельність активів підвищиться з 32,2 % до 36,6 %, що характеризує покращення ефективності використання майна господарства та підвищення віддачі від наявних ресурсів.

Таким чином, результати прогнозних розрахунків підтверджують, що запропоновані заходи забезпечать не лише зростання фінансових результатів діяльності КСП «Родниківка», а й підвищення ефективності використання основних засобів, матеріальних ресурсів та активів підприємства в цілому.

Отже, проведене дослідження дозволило визначити основні резерви підвищення ефективності виробничої діяльності КСП «Родниківка» та обґрунтувати напрями їх практичної реалізації. Запропоновані управлінські рішення спрямовані на вдосконалення використання земельних, матеріальних, технічних і трудових ресурсів підприємства, а також посилення контролю за виробничими процесами.

Результати прогнозних розрахунків засвідчили високу економічну доцільність запропонованих рішень. Їх реалізація забезпечить зростання фінансових результатів діяльності господарства, скорочення окремих видів виробничих витрат та покращення показників ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

Таким чином, удосконалення системи управління виробничою діяльністю сприятиме підвищенню результативності господарювання, зміцненню ринкових позицій КСП «Родниківка» та формуванню передумов для його стабільного розвитку в довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що ефективність діяльності КСП «Родниківка» значною мірою залежить від рівня організації виробничих процесів, раціональності використання ресурсного потенціалу та результативності системи управління виробничою діяльністю підприємства. В умовах нестабільності аграрного ринку, зростання вартості матеріально-технічних ресурсів та посилення конкуренції особливого значення набувають питання контролю виробничих витрат, оптимізації структури виробництва та підвищення ефективності використання ресурсів.

Проведений аналіз показав, що КСП «Родниківка» має достатній виробничий потенціал та стабільно здійснює господарську діяльність. Загальна площа сільськогосподарських угідь підприємства у 2022-2024 рр. залишалася незмінною та становила 1952 га. У структурі посівних площ переважають зернові, технічні та кормові культури, що свідчить про поєднання рослинницької і тваринницької спеціалізації господарства.

Дослідження валового збору продукції показало, що підприємство поступово збільшує виробництво окремих високорентабельних культур. Зокрема, валовий збір соняшнику у 2024 р. зріс до 12242 ц, що на 44,2 % більше порівняно з 2022 р. Водночас валовий збір кукурудзи зменшився на 18,0 %, що свідчить про вплив змін урожайності та структури посівів на результати діяльності підприємства.

Аналіз активів та джерел їх формування свідчить про зростання масштабів діяльності підприємства. Загальна вартість активів КСП «Родниківка» у 2024 р. становила 57525 тис. грн., що на 43,4 % більше порівняно з 2022 р. У структурі активів переважають оборотні активи, обсяг яких у 2024 р. становив 41622 тис. грн. Значне зростання необоротних активів – з 7280 тис. грн. до 15903 тис. грн. – свідчить про оновлення матеріально-технічної бази підприємства та підвищення його виробничого потенціалу.

Оцінка структури витрат показала, що найбільшу частку в операційних витратах підприємства займають матеріальні витрати, які у 2024 р. становили 39405 тис. грн., або понад 60 % загальної суми операційних витрат. Основними чинниками зростання витрат є подорожчання пального, мінеральних добрив, енергоносіїв та інших матеріально-технічних ресурсів.

Аналіз витрат на виробництво продукції рослинництва підтвердив високий рівень матеріаломісткості виробництва. Значну частку витрат формують витрати на пальне, добрива та оплату праці. У тваринництві основними складовими витрат залишаються корми та витрати на утримання поголів'я. Це свідчить про необхідність посилення контролю за використанням ресурсів та удосконалення системи внутрішнього виробничого контролю.

Дослідження фінансових результатів діяльності підприємства свідчить про позитивну динаміку основних показників господарювання. Чистий дохід від реалізації продукції у 2024 р. становив 67252 тис. грн., що на 57,8 % більше порівняно з 2022 р. Чистий фінансовий результат підприємства зріс до 18505 тис. грн., або на 50,8 % порівняно з базовим роком. Це свідчить про прибутковість діяльності підприємства та достатньо ефективне використання його виробничого потенціалу.

У результаті проведеного дослідження обґрунтовано напрями підвищення ефективності управління виробничою діяльністю КСП «Родниківка» з урахуванням сучасних вимог до раціонального використання виробничих ресурсів та забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Встановлено, що основними резервами покращення результатів господарської діяльності є вдосконалення структури виробництва, підвищення ефективності використання матеріально-технічних ресурсів, посилення контролю виробничих процесів та покращення організації праці.

Проведені розрахунки засвідчили, що реалізація запропонованих управлінських рішень дозволить отримати сукупний економічний ефект у розмірі 2520 тис. грн. Очікується зростання чистого фінансового результату підприємства до 21025 тис. грн., що свідчить про наявність реальних

можливостей для підвищення прибутковості виробництва та зміцнення фінансового стану господарства.

Прогнозні розрахунки підтвердили позитивний вплив запропонованих рішень на показники ефективності діяльності підприємства. Зокрема, очікується підвищення фондовіддачі, оборотності активів та окупності витрат, а також зниження матеріаломісткості продукції, що характеризує більш раціональне використання ресурсного потенціалу підприємства. Поряд із цим прогнозується зростання рентабельності виробництва та рентабельності активів, що свідчить про підвищення результативності господарювання.

Отримані результати дають підстави стверджувати, що вдосконалення системи управління виробничою діяльністю є важливою умовою забезпечення стабільного функціонування КСП «Родниківка» та підвищення ефективності його діяльності в довгостроковій перспективі. Реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме зміцненню економічного потенціалу підприємства, підвищенню його фінансової стійкості та конкурентних позицій на аграрному ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. Київ: КНЕУ, 2013. 779 с.
2. Пономаренко В. С. Стратегічне управління розвитком підприємства: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ, 2020. 600 с.
3. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ: Знання, 2019. 654 с.
4. Мочерний С. В. Економічна теорія: підручник. Київ: Академія, 2018. 640 с.
5. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Основи менеджменту: підручник. Київ: Академвидав, 2021. 464 с.
6. Шегда А. В. Менеджмент: підручник. Київ: Знання, 2017. 687 с.
7. Федоренко В. Г. Основи менеджменту: підручник. Київ: Алерта, 2021. 492 с.
8. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 468 с.
9. Хміль Ф. І. Управління персоналом: підручник. Київ: Академвидав, 2020. 488 с.
10. Коваленко О. В. Управління виробничими процесами підприємства. *Економіка та держава*. 2022. № 11. С. 52-57.
11. Мазуренко О. В. Цифровізація управління виробничими процесами підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 12. С. 66-72.
12. FAO. The State of Food and Agriculture 2023. Rome: FAO, 2023. 168 p.
13. Бланк І. О. Управління прибутком підприємства. Київ: Ніка-Центр, 2018. 768 с.
14. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб’єктів господарювання: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2019. 554 с.
15. Череп А. В. Управління витратами суб’єктів господарювання: монографія. Харків: Інжек, 2019. 368 с.

16. Василенко В. О. Стратегічне управління підприємством: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 396 с.
17. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент: підручник. Харків: ХНУВС, 2021. 545 с.
18. Давидов Г. М. Контролінг: навчальний посібник. Київ: Знання, 2020. 310 с.
19. Науменко М. О. Управління виробничими витратами підприємства. *Економіка АПК*. 2022. № 4. С. 73-79.
20. Дикань В. Л., Панченко С. В. Економіка підприємства: навчальний посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 315 с.
21. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 304 с.
22. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 728 с.
23. Семенда О. В. Ефективність виробничої діяльності аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2021. № 9. С. 88-94.
24. Левченко Н. М. Особливості управління виробничою діяльністю аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2023. № 7-8. С. 45-51.
25. Огієнко М. М. Управління ресурсним потенціалом аграрного підприємства. *Агросвіт*. 2021. № 15. С. 39-44.
26. Паламарчук І. В. Система внутрішнього контролю в управлінні підприємством. *Економіка та суспільство.* 2023. № 52. С. 114-120.
27. OECD-FAO Agricultural Outlook 2023-2032. Paris: OECD Publishing, 2023. 337 p.
28. Круш П. В., Подвігіна В. І., Сердюк Б. М. Економіка підприємства: навчальний посібник. Київ: Ельга-Н, КНТ, 2018. 780 с.
29. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: підручник. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 824 с.

30. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підручник. Київ: Алерта, 2020. 892 с.
31. Porter M. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. New York: Free Press, 2008. 592 p.
32. Drucker P. F. Management: Tasks, Responsibilities, Practices. New York: Harper Business, 2006. 576 p.
33. Daft R. Management. Boston: Cengage Learning, 2021. 800 p.
34. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua
35. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: https://minagro.gov.ua
36. Офіційний сайт Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO). URL: https://www.fao.org
37. Офіційний сайт Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). URL: https://www.oecd.org